

Co si odnáším do svého dalšího života?

Téma postavení a historie Romů v české společnosti od nucené perzekuce za druhé světové války až po dnešní dny pro mě nepředstavovalo vůbec nic až do chvíle, kdy jsme romskou historií rozebírali na profesním dějepisu. Kdykoliv se v mém okolí nebo v médiích mluvilo o romských spoluobčanech, debata se téměř vždy stočila k současným sociálním problémům, dávkám či předsudkům. Až při hlubším vhledu do historie a v rámci exkurze do Hodonína u Kunštátu jsem si však začal uvědomovat, jak hluboce je dnešní stav propojen s minulostí a jak málo vlastně víme o traumatech, která formovala vztah české společnosti k této menšině.

Perzekuci Romů na území Protektorátu Čechy a Morava jsou otřesná. Romové byli od počátku války stavěni do stejné diskriminované menšiny jako Židé, hlavním cílem nacistů bylo tuto menšinu utiskovat, dokonce vylidnit. Symboly a nejosudovějšími místy této tragédie se staly pracovní tábory, většina lidí je však zná pod označením cikánské tábory, kterými byly Lety u Písku a Hodonín u Kunštátu. V obou těchto táborech panovaly otřesné hygienické a ubytovací podmínky. Vězni nedostávali ani tabulkový příděl jídla, který by už ani tak nestačil dospělému pracujícímu člověku, ba ani dítěti. Děti tvořily největší podíl obětí pracovních táborů, za což může i nedostatek pitné vody a zdravotní péče pouze jednoho jediného vězně, původně lékaře, který se potýkal i s masovým šířením epidemie skvrnitého tyfu. Ti, kteří přežili, byli následně v masových transporthách odvezeni do Osvětimi, kde byla česká i moravská romská populace téměř kompletně vyhlazena.

Při konfrontaci s těmito historickými událostmi mě silně zasáhla a šokovala aktivní česká spoluúčast a následná poválečná slepota. Dozorci v táborech Lety i Hodonín u Kunštátu byli Češi, tudíž krutost, zanedbání základních lidských potřeb a týrání vězňů se projevovaly na lokální úrovni skrze selhání konkrétních jednotlivců z naší vlastní společnosti. Ještě mrazivější je pro mě poválečný vývoj, neboť skutečnost, že na místě tragédie v Letech u Písku postavil komunistický režim v sedmdesátých letech velkovýkrmnu prasat a v Hodoníně u Kunštátu vzniklo rekreační středisko, považuji za obrovské morální selhání. Až po roce 1989 měli lidé možnost objevit historii bývalých pracovních táborů.

Tato zjištění ve mně vyvolávají zásadní otázky a pochybnosti o tom, do jaké míry dnešní stereotypní vnímání Romů v české společnosti navazuje na nesnášenlivost a rasové předsudky z minulosti. Zároveň se musím ptát, proč je pro nás jako společnost tak těžké přijmout holocaust Romů jako plnohodnotnou součást našich vlastních národních dějin, a ne pouze jako cizí či okrajový příběh. Při upřímném pohledu na své dřívější uvažování musím přiznat, že jsem v minulosti podléhal zjednodušujícím narativům a vnímal romskou problematiku převážně optikou přítomnosti, bez pochopení hlubokých historických a generačních traumat, která narušila rodinné struktury, kontinuitu i důvěru Romů v naší společnosti.

Poznání historie Romů je pro mě závazkem, abych neodsuzoval jejich činy či chování v naší společnosti. Předkové dnešních Romů si prošli hluboce nelidským chováním, o kterém se mým

předkům nemohlo ani zdát. Hned po skončení exkurze v pracovním táboře jsem ještě onen večer zaslechl pár nemístných vtipů na romskou komunitu. Do smích mi nebylo, ale ani jsem neměl odvahu cokoliv namítat. Do budoucna však snad budu umět s urážkami všech menšin lépe pracovat.

Tomáš Krejza, 8. P